

HEJNAŁ OSWIATOWY

MIESIĘCZNIK MAŁOPOLSKIEGO CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI
www.mcdn.edu.pl

Ukazuje się od 1992 r.

ISSN 1233-7609

KSZTAŁCENIE
UCZNIÓW NIEPEŁNOSPRAWNYCH
W SZKOŁACH OGÓLNODOSTĘPNYCH

POMOC PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA -
NOWE PRZEPISY I SZKOLNA RZECZYWISTOŚĆ

Institucje
współpracujące:

W bieżącym numerze – październik 2013

OD REDAKCJI 3

DYDAKTYKA I WYCHOWANIE – TEORIA I BADANIA

Katarzyna Sygulska, Jak skutecznie porozumiewać się z uczniem? 4

CO NOWEGO W EDUKACJI

Bogusława Molak, Nowa rola poradni psychologiczno-pedagogicznej 6

ZAGADNIENIA OŚWIATOWO-EDUKACYJNE

Anna Bombińska-Domżał, Kształcenie inkluzyjne – czyli nauczanie w zróżnicowanym zespole klasowym 7

Renata Piskorz, Kształcenie uczniów niepełnosprawnych w szkołach ogólnodostępnych 9

Roman Ficek, Kierunki rozwoju edukacji specjalnej 10

Magdalena Świągost, Współczesna dynamika sytuacji szkolnej 13

Konkurs „Kreatywny Nauczyciel” w roku szkolnym 2013/2014 14

Urszula Grygier, Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w świetle zmian wprowadzonych *Rozporządzeniem MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach* 15

Joanna Jasiak, Alicja Kapcia, Pomoc psychologiczno-pedagogiczna – nowe przepisy i szkolna rzeczywistość 18

Renata Flis, O organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach i placówkach raz jeszcze – reminiscencje 21

Z NASZYCH DOŚWIADCZEŃ – PRZYKŁADY DOBREJ PRAKTYKI

Jadwiga I. Kielbus, Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w przedszkolu ... 23

s. Milena Gawron, Jestem nieśmiały – nie chcę iść do szkoły 25

KONTEKSTY I INSPIRACJE

Hubert Luszczynski, Dorota Niedenthal, 240. rocznica utworzenia Komisji Edukacji Narodowej. Polsko-niemieckie partnerstwa szkół a idee KEN 28

Aneta Dziewońska, 88 lat Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci Niesłyszących w Krakowie 29

Jadwiga Gołda, Edyta Sekunda, Magdalena Tataruch, Seminarium integracyjne dotyczące tematu „Wolontariat Europejski” 31

KOMUNIKATY

Daria Grodzka, „Świat utracony, świat ocalony...” 32

Zaproszenie do udziału w konferencji „Nauczycielskie pasje inspiracją dla ucznia” 33

Agnieszka Zabielska, 40 lat Wydziału Artystycznego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie 34

PEDAGOGICZNA BIBLIOTEKA WOJEWÓDZKA W KRAKOWIE INFORMUJE

Beata Janik, Gala konkursu „Niezwyczajny świat Braci Grimm” 35

Okładka: Fot. T. Łopuszyński

RADA WYDAWNICZA MCDN:
Jarosław Chodźko (przewodniczący), Jolanta Adamczyk, Cezary Burtak, Małgorzata Dutka-Mucha, Tadeusz Szczeklik

RADA REDAKCYJNA „Hejnału Oświatowego”:
Prof. dr hab. Stanisław Pałka (przewodniczący), prof. dr hab. Krystyna Ablewicz, prof. dr hab. Władysław Błasiak, Lech Gawryłow, prof. nadzw. dr hab. Jolanta Karbowiczek, dr Iwona Ocetkiewicz, prof. nadzw. dr hab. Teresa Olearczyk, prof. dr hab. Marian Śnieżyński

ZESPÓŁ REDAKCYJNY „Hejnału Oświatowego”:
Daria Grodzka (redaktor naczelny), dr Małgorzata Kaliszewska (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), Sylwester Kopec (sekretarz redakcji), Elżbieta Łęcznarowicz, Arkadiusz Nalepka, Elżbieta Pałka (Kuratorium Oświaty w Krakowie), Wojciech Papaj, Joanna Peter (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie), Marzenna Sula-Matuszkiewicz (Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka), Teresa Szakiel, Halina Wesołowska, Małgorzata Wojnarowska

OPRACOWANIE TEKSTÓW I KOREKTA:
Zofia Wyżlińska
Czasopismo recenzowane.
Recenzją objęto materiały z działów: „Dydaktyka i wychowanie – teoria i badania” oraz „Recenzje”.

WARUNKI PRZYJMOWANIA MATERIAŁÓW:
Materiały do publikacji (o objętości do 9 tys. znaków ze spacjami) wraz z krótkim CV autora należy przesyłać na adres redaktor naczelnej: d.grodzka@mcdn.edu.pl.

Tekst (w formacie Word for Windows) musi zawierać tytuł i krótkie wprowadzenie (lead – do 150 znaków ze spacjami). Fotografie powinny mieć rozdzielczość co najmniej 300 dpi. Autor przekazując redakcji tekst przerosi na wydawcę wyłączne prawo do jego publikacji (prawa autorskie i wydawnicze). Redakcja nie zwraca nadesłanych materiałów i zastrzega sobie możliwość dokonywania zmian w tekstach przeznaczonych do publikacji. Przedruk materiałów publikowanych w „Hejnale Oświatowym” bez zgody wydawcy jest zabroniony. Wydawca i Redakcja nie odpowiadają za treść reklam i ogłoszeń.
Nakład 3.000 egzemplarzy.

PRENUMERATA:
Prenumerata roczna, 10 numerów 40 zł (cena 1 egzemplarza 4 zł), VAT 5%
Prenumeratę redakcyjną można zamówić w dowolnym momencie.
Numer konta: 66 1240 6292 1111 0010 5124 7387
Kontakt: d.grodzka@mcdn.edu.pl

ADRES REDAKCJI:
ul. Lubelska 23 (MCDN)
30-003 Kraków
tel.: (12) 61 71 111, fax: (12) 623 77 41
d.grodzka@mcdn.edu.pl, www.mcdn.edu.pl

Skład i druk: STUDIO Jeden s.c.

ISSN 1233-7609

Renata Piskorz
Zespół Szkół nr 2 w Radomiu
Studium Doskonalenia Kadr Oświatowych
w Radomiu

KSZTAŁCENIE UCZNIÓW NIEPEŁNOSPRAWNYCH W SZKOŁACH OGÓLNODOSTĘPNYCH

Uczniowie z niepełnosprawnością ruchową, intelektualną i niepełnosprawnością sprzężoną stanowią dla szkół ogólnodostępnych nie lada wyzwanie. Powodów takiego stanu rzeczy jest bardzo wiele. Szkoły nie czują się w pełni przygotowane do przyjęcia uczniów odbiegających swym zachowaniem, wyglądem i ograniczeniami od przyjętych standardów, praca z takimi uczniami jest bardzo trudna, a jej efektywność nie zawsze zadawalająca.

Mała świadomość społeczna dotycząca samej istoty niepełnosprawności, jej uwarunkowań i sposobów postępowania z dzieckiem niepełnosprawnym, to również jedna z przyczyn obaw nauczycieli i rodziców. Szkoły, które przyjmują na siebie obowiązek kształcenia i wychowania uczniów z niepełnosprawnością ruchową, intelektualną i niepełnosprawnością sprzężoną, muszą uwzględnić swoiste możliwości i ograniczenia tych dzieci.

Dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych poprzez naśladownictwo uczą się współżycia w grupie, zaufania do drugiego człowieka, w miarę możliwości realizują zadania edukacyjne. W pracy z dziećmi niepełnosprawnymi trzeba nieustannie poszukiwać właściwych działań, metod i form pracy, rozwijać własne umiejętności i kompetencje. Metody pracy trzeba umiejętnie dobrać do możliwości psychofizycznej dziecka, bazy lokalowej i sytuacji. Jeżeli dziecko z niepełnosprawnością nie otrzyma we właściwym czasie odpowiedniej pomocy, jego problemy będą się pogłębiały. Zadaniem nauczycieli jest zatem stworzenie specjalnych warunków w środowisku szkolnym, aby każdy uczeń z takim deficytem miał możliwość otrzymania właściwej i specjalistycznej pomocy.

Podstawowym działaniem w pracy z dzieckiem niepełnosprawnym intelektualnie jest nawiązywanie pozytywnego kontaktu emocjonalnego nauczyciela z uczniem.

Fot. T. Łopuszyński

Nauczyciele jako przewodnicy wiedzy stymulują rozwój uczniów, poszukując nowych, doskonalszych rozwiązań. Dążą do samorealizacji, czyli ciągłej aktualizacji możliwości, zdolności, talentu i systematycznego rozwijania własnej pasji edukacyjnej. Na kompetencję zawodową nauczyciela składa się, obok ukończonej przez niego szkoły, również doświadczenie w pracy i wyniki samokształcenia¹.

Praca z uczniem niepełnosprawnym intelektualnie odbywa się w oparciu o indywidualne programy edukacyjne. Punktem wyjścia do ich tworzenia jest wieloaspektowa diagnoza kompetencji, możliwości, potrzeb i zainteresowań specyficznych dla każdego dziecka. Analiza indywidualnych aspektów rozwojowych każdego ucznia służy do formułowania indywidualnych celów edukacyjno-rewalidacyjnych. Realizacja programów indywidualnych odbywa się poprzez zajęcia edukacyjno-rewalidacyjne w kla-

sie oraz zajęcia terapii indywidualnej. Na początku każdego roku szkolnego dla każdego dziecka ustalany jest indywidualny program rewalidacji, opracowany przez nauczycieli pracujących indywidualnie z uczniem lub w grupie. Treści oddziaływań wychowawczo-dydaktycznych dostosowane są do potrzeb i możliwości indywidualnych każdego dziecka. Celem zajęć jest przezwyciężenie trudności i kompensowanie braków (rozłożenie czynności złożonej na najprostsze elementy, wielokrotnie powtarzanie przyswojonych wiadomości i umiejętności, usprawnienie manualne i polisensoryczne). Wobec niektórych dzieci niepełnosprawnych ze środowisk zaniedbanych lub niewydolnych wychowawczo stosowane są intensywne działania i szczególne metody, np. zastępowanie rodziców w uczeniu samoobsługi, korygowanie zaniedbań.

Podstawą pracy nauczyciela są metody czynnościowe, które zasp-

kajają najważniejsze potrzeby dziecka poprzez: działania, przeżywanie, odkrywanie, poznanie. Praca z uczniami powinna być oparta na znanych w światowej oligofrenopedagogice metodach: metodzie Ruchu Rozwijającego V. Sherborne, metodzie Tomatisa, programach aktywności M. Ch. Knillów, dotyku i komunikacji M. Ch. Knillów, wspomaganie rozwoju F. Affolter, gimnastyki mózgu P. Dennisona, elementach metody behawioralnej. Ponadto nauczyciele powinni prowadzić zajęcia z wykorzystaniem innych metod wspomagających rozwój umiejętności dzieci z niepełnosprawnością intelektualną: terapii logopedycznej, glottodydaktyki (metoda przygotowująca do nauki czytania i pisania), elementów Metody Dobrego Startu, Integracji Sensorycznej, gimnastyki korekcyjnej, rehabilitacji, muzykoterapii, terapii zajęciowej, zajęć w Sali Doświadczania Świata, hipoterapii, dogoterapii.

Nauczyciele mogą wykorzystywać również alternatywne metody komunikacji: piktogramy, metodę ułatwionej komunikacji, program rozwoju komunikacji MAKATON. Indywidualizacja działań powoduje wyrównanie szans dla dzieci niepełnosprawnych.

Szkoła powinna na każdym kroku wspierać rodziców, rodziny i prawnych opiekunów dziecka niepełnosprawnego.

Podstawowym działaniem w pracy z dzieckiem niepełnosprawnym intelektualnie jest nawiązywanie pozytywnego kontaktu emocjonalnego nauczyciela z uczniem. Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny pozwala na wyrównywanie braków, bazowanie na potencjale możliwości, co umożliwia osiągnięcie optymalnego rozwoju dziecka. Każdy postęp musi być pozytywnie wzmocniony, brak postępów nie podlega wartościowaniu negatywnemu. Głównym celem edukacji jest rozwój autonomii ucznia, wyposażenie go w umiejętności komunikowania się z otoczeniem, w zdobycie niezależności w zaspakajaniu życiowych potrzeb. Uczniowie powinni nauczyć się zaradności w sytuacjach życia codziennego na miarę swoich możliwości i mieć poczucie

sprawczości, żeby mogli uczestniczyć w życiu społecznym na równi z innymi, znali i stosowali ogólnie przyjęte formy współżycia społecznego, równocześnie zachowali prawo do swojej tożsamości.

Szkoły muszą także pamiętać o szczególnej sytuacji rodziców, rodzin i prawnych opiekunów dzieci z niepełnosprawnością. Wiadomość o niepełnosprawności dziecka jest dla rodziców ogromnym wstrząsem psychicznym. Większość załamuje się, a ich równowaga psychiczna ulega dezorganizacji. Rodzice postrzegają swoją sytuację jako beznadziejną, są przygnębieni, zrozpaczeni i bezradni. Mają poczucie zawodu i niespełnionych nadziei spowodowane rozbieżnością pomiędzy wymarzoną a rzeczywistym obrazem dziecka.

Warunkiem koniecznym do skutecznej edukacji i rewalidacji dziecka niepełnosprawnego jest pełna akceptacja rodziców. Dopiero wówczas sensowne wydaje się wyznaczenie sobie pewnych celów w pracy z dzieckiem, obiektywne spojrzenie na sukcesy i porażki wychowawcze. Szkoła powinna na każdym kroku wspierać rodziców, rodziny i prawnych opiekunów dziecka niepełnosprawnego. Żadne konkretne i jednostronne działanie nie rozwiąże wszystkich problemów dzieci niepełnosprawnych i z zaburzeniami w rozwoju. Powinniśmy korzystać z wielu koncepcji, technik i metod nauczania, aby każde dziecko, z którym dane nam jest pracować miało swoją szansę rozwoju na miarę swoich możliwości.

PRZYPISY:

- ¹ J. Karbowiczek, T. Walasek, *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych w województwie śląskim*, [w:] *Nauczanie języków obcych dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym*, pod red. J. Karbowiczek i D. Ficek, Częstochowa: Wyd. Wyższej Szkoły Lingwistycznej 2010, s. 180.

* * *

Renata Piskorz jest nauczycielem dyplomowanym z 29-letnim stażem pracy pedagogicznej,

Roman Ficek

Zespół Szkół Specjalnych
Fundacji dla Dzieci, Młodzieży i Dorosłych
Niepełnosprawnych Intelektualnie
w Krakowie

KIERUNKI ROZWOJU EDUKACJI SPECJALNEJ

Niechaj każde dziecko poznała myśleć o przyszłości.

Jan Paweł II

Znaczeniowe i emocjonalne związki wyzwalają świadomość, refleksyjnie i dokładnie postrzegają rzeczywistość. To bardzo ważne przy prowadzeniu dziecka, każdego dziecka – również niepełnosprawnego. Nim jednak przedstawie kierunki służące jego rozwojowi, wrócić muszę do przeszłości, zgodnie z twierdzeniem Celestyna Freineta, że szkoła nie jest przystankiem, jest drogą.

Cezurą będzie 1984 r. Wtedy ukaże się Dziennik Urzędowy nr 4 Ministerstwa Oświaty i Wychowania, który usankcjonował szkolnictwo segregacyjne mimo protestów takich autorytetów, jak Otton Lipkowski, Józef Hendzel czy Teresa Kupczyk. Do dziś nie mogę zrozumieć, dlaczego w ówczesnym akcie normatywnym nie znalazły się „Wytyczne w sprawie organizacji zajęć z uczniami realizującymi obowiązek szkolny w szkole podstawowej, a zakwalifikowanymi do kształcenia specjalnego” (14 października 1983 r.).

Punkt pierwszy stwierdził: „Dzieciom z odchyleniami i zaburzeniami rozwojowymi, zakwalifikowanym do kształcenia specjalnego, a pozostającym w szkołach masowych, z powodu braku miejsc w odpowiednich szkołach specjalnych, szkoły te zobowiązane są stworzyć możliwości realizacji obowiązku szkolnego w trybie zajęć indywidualizowanych. Realizację przez nich obowiązku szkolnego w integracji z uczniami normalnymi uznaje się za jedną z form w systemie kształcenia specjalnego”. Ale już punkt 6 głosił: „Nauczanie indywidualizowane dzieci upośledzonych umysłowo można organizować tylko na poziomie klas I-III, a w wyjątku